Provincie Zuid-Holland,
t.a.v. Team Omgevingsbeleid
Postbus 90602
2509 LP Den Haag

Datum:	15 december 2025
Kenmerk:	UIT-25-27482
E-mail:	r.van.de.velde@hollandrijnland.nl
Onderwerp:	Zienswijze Ontwerp Herziening Omgevingsbeleid 2025

Geachte leden van Gedeputeerde staten en Provinciale Staten van de Provincie Zuid Holland,

Met interesse hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp herziening Omgevingsbeleid 2025, die vanaf 4 november 2025 ter inzage is gelegd voor reacties en zienswijzen. Met deze brief willen wij graag gebruik maken van de mogelijkheid om een reactie c.q. zienswijze aan u mee te geven. Dat doen wij als Regio Holland Rijnland, bestaande uit de dertien deelnemende gemeenten. Zij dienen daarnaast ook allen een eigen zienswijze in waarin punten zijn opgenomen die voor hen gewenst en noodzakelijk zijn om op te reageren.

Algemeen

Sinds 30 oktober jl. heten wij Regio Holland Rijnland. Daarom zien wij graag alle vermeldingen van ‘Holland Rijnland’ in de Omgevingsvisie, Omgevingsprogramma en Omgevingsverordening van de provincie vervangen worden door ‘Regio Holland Rijnland’.

Ruimtelijke kader van onze regio

Regio Holland Rijnland heeft een Regionale Omgevingsagenda (ROA) waarmee we in 2021 een visie voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen hebben vastgesteld voor onze regio. Deze ROA staat niet op zichzelf, maar hangt nauw samen met onder meer de Regionale Strategie Mobiliteit (RSM), Regionale Energie Strategie (RES 1.0) en de Regionale Woonagenda. Deze hebben we vertaald naar onze Regionale Investeringsagenda (RIA) waarin we een concrete stap hebben gezet van beleid naar uitvoering. In deze agenda werken we veertien strategische projecten uit waarmee we investeren in woningbouw, mobiliteit, economie, duurzame energie en de versterking van ons landschap.

We werken vanuit rijk, provincie, regio en gemeente allen aan dezelfde ambities om goede ruimtelijke afwegingen te maken voor de toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling. Daarom zoeken we met onze ROA en RIA de aansluiting bij de Nota Ruimte, NOVEX-gebieden Zuidelijke Randstad, Schiphol en Groene Hart, de Groeiagenda Zuid-Holland en het Omgevingsbeleid Zuid-Holland.

In het Omgevingsbeleid moet duidelijk zijn welke opgave op welk schaalniveau thuishoort, zodat provincie en gemeenten elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid aan diezelfde ambities kunnen werken. Daarom is het zo van belang dat onze ROA en RIA onderdeel zijn van de provinciale ruimtelijke afwegingen. Wij willen aansluiting zoeken bij de provincie om samen de schaarse ruimte binnen Regio Holland Rijnland, maar ook binnen de gehele provincie, integraal te kunnen benutten. Deze integrale ruimtelijke afwegingen doen wij aan de hand van drie leidende principes:

- **Balans en wederkerigheid**: Stedelijke ontwikkeling en behoud van landschap gaan hand in hand.
- **Slimme ruimtelijke keuzes door samenwerking**: Door samen te werken vinden we de juiste balans in de invulling van onze schaarse ruimte.
- **Duurzame toekomst**: Een regio waar inwoners nu en in de toekomst prettig kunnen wonen, werken en recreëren.

Dit komt tot uiting op de ontwikkelas Katwijk – Leiden – Alphen aan den rijn. Aan deze oost-west georiënteerde natuurlijke as werken deze gemeenten samen met Regio Holland Rijnland, provincie Zuid-Holland en het Rijk aan opgaven op gebied van natuur, recreatie, woningbouw, economie, energie en bereikbaarheid. De ontwikkelas levert een belangrijke bijdrage aan de nationale woningbouwopgave en economie. Een centrale ligging tussen Amsterdam/Schiphol, de MRDH en de regio Utrecht, goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer en de auto, diverse woonmilieus nabij groene landschappen en sterke economische clusters (kenniseconomie en innovatieve maakindustrie), geven de regio een goed vestigingsklimaat voor het bedrijfsleven. Deze ontwikkelas biedt een uitmuntende kans om ambities te realiseren die u uitspreekt in de herziene omgevingsvisie.

Keuzes maken in de onbebouwde ruimte

Regio Holland Rijnland vindt het een stap in de goede richting dat de prioritaire opgaven in de onbebouwde ruimte zijn benoemd in de herziening. Daarmee is een eerste aanzet gedaan om onze schaarse ruimte beter te benutten. Tegelijkertijd constateren wij dat de daadwerkelijke keuzes hierover nog moeten worden gemaakt en dat de integraliteit op diverse punten nog flink kan verbeteren. Hoewel thema's als klimaat in meerdere onderdelen terugkomen, worden andere samenhangende opgaven nog onvoldoende met elkaar in verband gebracht. Dit betreft bijvoorbeeld de relatie tussen ruimte voor bedrijvigheid en de opgaven rondom glastuinbouw, maar ook de verbinding tussen woningbouw, energietransitie, natuur en landbouw. Wij hopen dat in de gebiedsgerichte uitwerkingen van de ruimtelijke koers deze integrale benadering beter wordt toegepast en zal leiden tot duidelijke keuzes. De doorontwikkeling van de hierboven genoemde ontwikkelas is wat ons betreft speerpunt bij de gebiedsprogramma's en verdient een plek in uw herziene omgevingsvisie.

Onze oproep aan de provincie

- Prioritaire opgave van de regio is woningbouw
- Flexibiliteit in het Omgevingsbeleid
- Help mee aan het investeren in de randvoorwaarden voor onze prioritaire opgave, namelijk:
  - Mobiliteit
  - Energie
  - Groen en Blauw
  - Werklocaties
- Opgaven houden zich niet aan gemeentegrenzen, dus benut de regionale schaal

Samenwerken aan Zuid-Holland

Rolopvatting gemeenten en provincie

Samenwerken met de provincie is erg belangrijk voor Regio Holland Rijnland. Daarbij is een duidelijke taakverdeling tussen gemeenten, regio en provincie van belang. Het uitgangspunt van de omgevingswet is decentraal waar kan en alleen centraal waar moet. Echter zien we dat de verordening de gemeentelijke beleidsvrijheid beperkt op punten waar dit uitgangspunt behartigd zou moeten worden. Daarbij lijkt de provincie op de stoel van de gemeenten te zijn gaan zitten. Een concreet voorbeeld hiervan is art 7.52b van de verordening. Daarin is de provincie van plan op te nemen dat gemeenten een binnenplanse vergunningsplicht moeten opnemen in het omgevingsplan. Bovendien wil de provincie dan ook nog bepalen in welke gevallen gemeenten uitsluitend over mogen gaan tot vergunningverlening. In onze ogen zijn dit gemeentelijke taken.

Integraliteit en uniformiteit

Een ander punt dat nauw samenhangt met bovenstaande is de uniformiteit van het Omgevingsbeleid. Een voorbeeld daarvan is dat in art 7.45b van de verordening wordt opgenomen dat er een minimale woningdichtheid van 33 woningen per hectare moet zijn bij een stedelijke ontwikkelingen. Er bestaan goede redenen voor gemeenten om in bepaalde situatie hiervan af te moeten wijken, want niet elk gebied is hetzelfde. Dit zien we ook terug bij glastuinbouwgebieden. Deze worden in de verordening allen op dezelfde manier behandeld. Echter zijn er juist aparte gesprekken hierover gevoerd waaruit bleek dat verschillende gebieden heel andere visies hebben. Graag zien wij meer ruime voor maatwerk en erkenning voor de verschillen tussen gebieden.

Een goede samenwerking vindt wel plaats in het procesontwerp voor de gebiedsgerichte uitwerking van de ruimtelijke koers. Deze samenwerking zou ook de bovengenoemde integraliteits- en uniformiteitsproblemen kunnen verminderen doordat we gezamenlijk integrale afwegingen kunnen maken. Echter lopen we daar wel tegen een ander probleem aan. Regio Holland Rijnland wordt nog steeds over 2 bestuurlijke tafels verdeeld (Leidse regio + Duin- en Bollenstreek & Veenweiden). Wat ons betreft bemoeilijkt dit onnodig de processen en het integraal samenwerken. Daarnaast wordt Regio Holland Rijnland in het huidige Omgevingsbeleid op de thema's wonen, energie en economie al als bestuurlijke regio beschouwd door de provincie. Beleid vanuit Regio Holland Rijnland op deze thema's, zoals de Regionale Woonagenda Holland Rijnland, de RRA en de RES, is dan ook verweven met het provinciale Omgevingsbeleid. Daarom vragen we de provincie nogmaals om ook tijdens de gebiedsgerichte uitwerking van de ruimtelijke koers, en alle toekomstige ruimtelijke processen, met ons als één bestuurlijke regio samen te werken.

Bereikbaar Zuid-Holland

In de omgevingsvisie komt in de mobiliteitsstukken vaak het woord "in/over het algemeen" terug, wij zien daar graag een concretiseringsslag in. Wel benadrukken wij het inzetten op het STOMP principe zoals in 2.1.1. Hierbij kan ook worden toegevoegd dat hubs en deelmobiliteit een oplossing kunnen bieden voor de schaarse ruimte en middelen. In 2.1.2 wordt gesproken over het aanbod van openbaar vervoer. Wij zouden graag zien of de provincie in de toekomst kan onderzoeken of er beter kan worden samengewerkt met de regio's/gemeenten als het aankomt op het aanbesteden en managen van bijvoorbeeld de ov-concessie. In 2.1.4 en 2.1.5 wordt gesproken over de aanpak van (provinciale) infrastructuurprojecten. Wij zouden graag iets terugzien over of dit in samenwerking met de regio's en/of gemeenten kan worden gedaan om bijvoorbeeld koppelkansen voor regionale/lokale projecten te benutten.

Schone energie voor iedereen

Vanwege de hoeveelheid aan wijzigingen in de herziening voor het onderdeel energie, is onze reactie opgesplitst in de volgende onderdelen: windenergie, zonne-energie en energiesysteem.

Windenergie

Nieuwe windenergie vraagt om een integrale aanpak en evenwichtige verdeling

De regio benadrukt dat windenergie alleen ruimtelijk inpasbaar is bij een integrale, ontwerpende aanpak waarin omgevingskwaliteit, landschap, weidevogels, netcongestie en cumulatieve effecten worden meegewogen. Wij constateren dat de ontwerpstukken van de provincie deze integraliteit nog onvoldoende waarmaken. Zo zijn (delen van) belangrijke weidevogelgebieden aangewezen als een potentieel zoekgebied voor windenergie, terwijl deze opgaven niet goed samengaan.

Daarnaast wijzen wij een concentratie van de gehele resterende windopgave in de oostelijke helft van de regio af: een dergelijke verdeling is bestuurlijk, maatschappelijk en landschappelijk onrealistisch. Zoals aangegeven in onze eerdere bestuurlijke brieven achten wij het plannen van 80% van de regionale duurzame elektriciteitsopwek in de helft van de regio niet reëel en niet wenselijk.

De regio onthoudt zich van appreciatie van specifieke zoekgebieden wind die u voorstelt in de ontwerp-omgevingsvisie; individuele gemeenten zullen hierover in hun eigen zienswijzen hun oordeel geven.

Volg als provincie een helder proces voor windenergie

Wij ervaren het proces rondom windenergie tot nog toe als complex en belastend; toekomstige stappen moeten transparanter en voorspelbaarder worden ingericht, voor inwoners, bedrijven, initiatiefnemers en gemeentebesturen. Een helder proces is nodig: maak duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is, wat de bewegingsruimte van gemeenten is, hoe communicatie en participatie verlopen, en stem tijdig af met gemeenten hierover.

Uw huidige planning voor besluitvorming over het winddossier overlapt met gemeentelijke verkiezingen en is in onze ogen daardoor risicovol. Uw voornemen om - in verkiezingstijd, zonder landelijke regering en windnormen – met ons samen te willen komen tot gezamenlijke ontwikkelstrategieën voor windlocaties is in onze ogen niet realistisch.

Participatie en bestuurlijke betrouwbaarheid zijn randvoorwaarden voor draagvlak

Wij verwachten intensievere en zorgvuldigere communicatie naar onze inwoners vanuit de provincie dan in het traject van de Routekaart RES tot nu toe. Deelname van gemeenten aan provinciale participatiebijeenkomsten over zoeklocaties van windenergie kan niet in iedere gemeente worden verondersteld; afstemming tussen provincie en gemeente op dit onderwerp is wél altijd noodzakelijk.

Herijking RES-bod is noodzakelijk voor een realistische opgave en aanpak

In onze brief van juni (UIT-25-26559) hebben wij u erop gewezen dat in uw provinciale ‘Routekaart RES’ meer benodigde turbines zijn verondersteld dan feitelijk nodig zijn om het RES-bod te halen, omdat u in de Routekaart onterecht een volledige stop van de groei van zonne-energie inrekent. In een volgende brief (UIT-25-27027) hebben we aangegeven dat voor de hoeveelheden windturbines waar GS nu op sturen binnen onze gemeenten geen maatschappelijk en politiek draagvlak is. Daarnaast constateert u zelf in uw omgevingseffectrapportage (OER) dat het realiseren van het minimaal benodigde aantal van 67 windturbines in de drie RES-regio’s Holland Rijnland, Midden-Holland en Drechtsteden ruimtelijk onhaalbaar is. Wij constateren dat de gevolgen van deze constateringen voor regio Holland Rijnland nog niet zijn verwerkt in uw ontwerp-stukken.

In onze ogen vraagt de huidige stand van zaken om een herijking van het RES-bod van Holland Rijnland. Wij werken graag met u samen om een zorgvuldig en breed gedragen herijkingsproces te faciliteren, zodat uw bestuur en de nieuwe gemeentebesturen na de gemeenteraadsverkiezingen weloverwogen besluiten hierover kunnen nemen. Hierbij nemen we graag de kansen mee voor warmtenetten en energie-opslag in onze regio, om daarmee het toekomstige elektriciteitsverbruik en –transport te verlagen en zo de netcongestie te bestrijden. De door u gevraagde aanvullende brief over onze aanpak van de RES-opgave vóór 30 januari zien wij van onze kant als startpunt van het herijkingsproces.

Geef bestuurlijke duidelijkheid over het begrip "ontwikkelstrategie met planning"

Wij vragen de provincie om snel uit te leggen wat wordt bedoeld met "ontwikkelstrategie met planning" en hoe we hier in de gevraagde regionale input vóór 30 januari rekening mee moeten houden.

Zonne-energie

Zonne-energie moet zorgvuldig worden ingepast en bijdragen aan systeemoptimalisatie

De regio onderschrijft het provinciale beleid om zonne-energie te stimuleren via meervoudig ruimtegebruik, met prioriteit voor daken en daarna zorgvuldig ingepast op land. Wij vragen om expliciet ruimte voor maatwerk op locaties waar zonne-energie kan bijdragen aan bredere opgaven zoals klimaatadaptatie, systeemoptimalisatie of toekomstbestendige bedrijfsvoering. Het is essentieel dat de provincie vastlegt hoe gerealiseerde zonne-energieprojecten daadwerkelijk in mindering worden gebracht op de regionale windopgave, inclusief monitoring en rapportage.

Energiesysteem

Borg dubbele integraliteit bij alle gebiedsgerichte uitwerkingen

Regio Holland Rijnland onderschrijft het belang van een robuust, toekomstbestendig energiesysteem, zoals beschreven in de ontwerp-Omgevingsvisie (p.79–80, "*Efficiënt benutten (…)*"). Regio Holland Rijnland vraagt de provincie om expliciet te kiezen voor een 'dubbele integraliteit' bij alle gebiedsgerichte uitwerkingen: het aanwijzen van windlocaties in een nieuwe modulaire herziening energiesysteem én de pMIEK-programmering. Dubbelintegraal betekent een integrale afweging van álle omgevingsopgaven én een systeembenadering binnen de energietransitie (opwek, infrastructuur, opslag en vraagsturing).

Volg een systematische benadering bij het ordenen van het energiesysteem

In Holland Rijnland hanteren wij een systematische aanpak van het energiesysteem, volgens het begrippenkader energiesysteem (VIVET, 2025). Het begrippenkader omvat elektriciteit, warmte, waterstof en koolstoffen, voor vraag, aanbod, flexibiliteit (opslag, conversie en vraagsturing) en infrastructuur (distributie en transport). Vanuit dit kader is er gereflecteerd op de verordening. De verordening en de energietoets gaan over een deel van dit kader, maar niet over het gehele kader. De energietoets bevat bijvoorbeeld geen laadpleinen, opslagsystemen voor warmte, waterstof en koolstoffen (groengas/biogas) of energie-infrastructuur (transport en distributie). Is het een bewuste keuze om sommige onderdelen van het energiesysteem wel te benoemen in de verordening en energietoets en andere onderdelen niet?

Energie-infrastructuur vraagt om transparante, gebiedsgerichte prioritering en programmering

Wij ondersteunen de provinciale inzet op tijdige prioritering en programmering van (1) sneller bouwen van stations en van (2) slimmer benutten door netbewuste keuzes, denk aan conversie- en energieopslagsystemen, warmtesystemen, energiehubs, netbewuste nieuwbouw en mobiliteit. De toepassing van de energietoets moet bijdragen aan versnelling en integraliteit, niet aan extra juridisering of vertraging, met name wanneer het gaat over uitbreidingen van energie-infrastructuur en flexibiliteit (van elektriciteit, warmte, koolstoffen én waterstof). Daarnaast verzoeken wij om een

Voorbeeld botsing pMIEK-project en zoekgebied wind van de Provincie

Een concreet voorbeeld is het pMIEK-project: de nieuwbouw van het hoogspanningsstation Hazerswoude/Rijndijk (150/50/10kV). Dit station bedient Alphen aan den Rijn, Leiden, Voorschoten, Leiderdorp, Zoeterwoude en Kaag en Braassem. In het ontwerpbesluit voor wijziging omgevingsvisie staat een zoekgebied voor windenergie dat overlapt met het tracé voor elektriciteitsstation Hazerswoude-Rijndijk. De pMIEK-monitor van de provincie geeft aan: *"(…) kan een risicofactor zijn in de beroepsprocedure tegen het bestemmingsplan. Operationele bijsturing is nodig zodat duidelijk is dat het tracé prioriteit heeft en het zoekgebied vervalt."* Vanuit de dubbele integrale blik verwachten wij dat de provincie hier bijstuurt en de gemeenten hierbij betrekt.

transparante, gebiedsgerichte aanpak waarbij gemeenten en regio tijdig worden betrokken. Dit geldt ook voor de warmtetransitie.

Verander het uitgangspunten van schuinboren voor aardwarmte naar ja, mits

Met betrekking tot schuinboren is het wenselijk om i.p.v. verbod er een ja, mits van te maken. Uitgangspunt met betrekking tot schuinboren is dat hiermee de mogelijkheden voor geothermie (optimalisatie boven en in de ondergrond) wordt vergroot.

Gedachte achter deze aanpassing is het combineren van (mijnbouw)activiteiten in de ondergrond en het efficiënt omgaan met de krapte in onze bodem. In dit proces ligt het voor de hand om schuinboren te voorkomen, maar soms is het de enige oplossing en dan moet het gesprek met belanghebbenden worden gevoerd. Met deze wijziging zetten we in op een meedenkende rol voor de provincie i.p.v. een verbiedende.

Netbewust is een ontwikkeling die nog beter geïntegreerd moet worden in alle sectoren

Onderdeel van de regionale Actieagenda Energiesysteem en Netcongestie van RES Holland Rijnland is het inzetten op netbewuste nieuwbouw, netbewust laden, netbewuste warmtepompen en systeemkeuzes, zoals warmtenetten en netbewust gebruik op bedrijventerreinen; mogelijk in de vorm van energy hubs. In de omgevingsvisie lezen wij bijvoorbeeld slim laden en energiepositief bouwen. Slim laden kan ook gaan over economisch slim laden, bijvoorbeeld door te handelen op de markt, en niet netbewust laden. Daarnaast kan energiepositief leiden tot woningen die in de zomer veel zon op dak exporteren en in de winter veel elektriciteit importeren. Dat is vanuit het energiesysteem ongewenst en niet netbewust. Wij verzoeken de provincie om met een netbewuste blik te kijken naar het omgevingsbeleid van alle thema's.

Een welvarend Zuid-Holland

Ten eerste onderschrijft Regio Holland Rijnland het belang van erfgoed (o.a. erfgoedlijnen) in beleidsdoel 4.2. Deze sluiten goed aan bij de regionale ambities waaronder onze RIA projecten Groenblauw Raamwerk en Benutten en versterken landschappelijke kwaliteiten. Daarnaast hebben voor het onderdeel welvarend Zuid-Holland een aantal specifieke opmerkingen, vragen of toevoegingen op de tekst.

Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat (Omgevingsprogramma p.46)

1. Hoe verhouden de transitieopgaven duurzaam, innovatief en inclusief zich tot elkaar? Kan dit nader worden toegelicht?
2. Wat houdt een inclusieve economie in gerelateerd aan de taakuitvoering van de provincie? Kan dit nader worden toegelicht?

Innovatieve economie (Omgevingsprogramma p.46 & 47)

De provincie geeft aan innovatie te willen stimuleren 'binnen' specifieke clusters p.47. Hierover zijn wij, als regio met drie grote kennisclusters, erg content. Regio Holland Rijnland zet zich aan de hand van ons regionale programma 'versterken van de Kennis- en innovatie-as' in op het versterken van de samenwerking tussen clusters en het creëren van crossovers. Regio Holland Rijnland stelt voor om aan de opsomming (bovenaan p.47) toe te voegen om ook innovatie tussen specifieke clusters te stimuleren (crossovers)

Transitie van de tuinbouw (Omgevingsprogramma p.47)

Graag zien we een toevoeging aan de derde opsomming onder *"de provincie past hiervoor de volgende hulpmiddelen toe:".* Dit gaat niet alleen om tuinbouw, maar ook om de sierteeltsector. Een project om de sierteeltsector te verduurzamen en toekomstbestendig te maken is de Regio Deal Sierteeltregio.

Digitale economie (Omgevingsprogramma p.48)

Betreffende digitalisering in de economische sectoren vragen wij aandacht voor de volgende punten: (1) Dit is alleen mogelijk bij voldoende goed geschoold personeel (IT). (2) Dit vraagt inzet op Human Capital. (3) Er is een goede aansluiting van de onderwijs-arbeidsmarkt nodig.

Bedrijventerreinen (Omgevingsprogramma p.49)

Provincie zet in op het beter benutten van bedrijventerreinen. De provincie zet daarbij in op een verplaatsings- en herstructureringsfonds voor het beter benutten van bedrijventerreinen en het creëren van ruimte (zie ook p.68). Regio Holland Rijnland onderschrijft deze koers. Dit sluit aan bij ons voornemen om een Ruimtelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor Bedrijventerreinen (ROM-B) op te zetten; de ROM-B als regionaal instrumentarium waarbij ruimte beter wordt benut.

Ook onderschrijven wij uw standpunt van het belang voor voldoende ruimte voor bedrijventerreinen. Regio Holland Rijnland heeft behoefte aan het realiseren van nieuwe bedrijventerreinen om te kunnen voldoen aan de vraag. Niet in de laatste plaats omdat de omvorming naar een gewenste circulaire economie in ieder geval voor de komende jaren vraagt om meer ruimte. Op dit moment actualiseren we de vraagraming naar 2040. Zodra de uitkomsten bekend zijn gaan wij graag met u in gesprek hoe onze ambities op het gebied van voldoende fysieke ruimte voor werkgelegenheid kunnen realiseren.

Innovatie infrastructuur versterken door de ontwikkeling van campussen en fieldlabs te versnellen en campussen te versterken (Omgevingsprogramma p.50)

In 4.1.1.1 geeft u aan dat er onder voorwaarden ruimte wordt geboden aan vormen van bewoning en (kleinschalige) voorzieningen die ondersteunend zijn aan het profiel van de campus. Wij zijn content dat onder meer de NL Space Campus en het Leiden Bio Science Park hierbij in eerste instantie aanspraak op kunnen maken. Tevens zien we deze mogelijkheid graag terug bij de doorontwikkeling van Unmanned Valley en bij de ontwikkeling van Zijlhoek-De Woerd. Wij pleiten er echter voor om het belang van campussen van nationaal belang te benadrukken door hen een aparte status te geven in zowel beleid als regelsystematiek, onder meer door dit ook op de kaarten in de bijlage te onderschrijven en deze locaties niet als regulier ‘bedrijventerrein’ weg te zetten.

Daarnaast willen wij u erop wijzen dat u voor het LBSP een verkeerde geografische begrenzing hanteert. Het hele Bio Science Park (incl. universiteitsterrein en LUMC) behoort tot de campus. Wij willen u verzoeken om deze begrenzing op de betreffende kaart aan te passen.

Regionale samenwerking met Defensie & Digitale innovatie (Omgevingsprogramma p.53 & 56)

Regio Holland Rijnland onderschrijft het belang van regionale samenwerking met Defensie. Onze campussen kunnen bijdragen aan het versterken van deze samenwerking op het gebied van ruimtevaart, drone- en sensortechnologie en quantum. Dat in 4.1.4.2 ‘drones’ is geschrapt als sleuteltechnologie is dan ook niet gewenst. Met het oog op ontwikkelingen van defensie en de inzet van de provincie hierbij in samenwerking met Unmanned Valley zien we deze graag behouden in de opsomming.

Ruimte voor de circulaire economie (Omgevingsprogramma p.63)

In 4.1.5.2 reserveert de provincie (tijdelijk) planologische ruimte voor strategische (hub)locaties voor de circulaire economie. Regio Holland Rijnland is hier erg positief over. Binnen onze RIA zetten wij in op het realiseren van (een netwerk aan) regionale circulaire hubs. Dit doen wij door constructieve samenwerking met uw provincie. Het door u uitgevoerde locatieonderzoek vormt een belangrijke bouwsteen in ons onderzoek. Tegelijkertijd staan wij ervoor open om andere (bedrijventerreinen- of watergebonden) locaties in ons onderzoek mee te nemen.

Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen (Omgevingsprogramma p.63)

Wij onderschrijven in de basis het voorstel in 4.1.6.1 voor het instellen van een minimale milieuzonering op bestaande bedrijventerreinen, omdat dit bij kan dragen aan het zo goed mogelijke benutten van de beschikbare ruimte voor bedrijvigheid. Tegelijkertijd verwachten wij ook dat dit flinke consequenties kan hebben voor bestaande bedrijvigheid en bestaande bedrijventerreinen. Wij vragen bij de uitwerking daarom aandacht voor de volgende punten:

1. Maatwerk voor bestaande en verouderde bedrijventerreinen.

Een uniforme minimale milieucategorie past niet op al onze terreinen. Waar bedrijventerreinen in de loop der jaren bijvoorbeeld zijn ingeklemd door woonwijken of sterk verweven zijn geraakt met stedelijke functies, kan terugkeer van hogere milieucategorieën in sommige gebiedsdelen gezien de ruimtelijke context leiden tot ongewenste hinder en

aantasting van de vitaliteit van het terrein. Vanuit dit perspectief is het kunnen bieden van flexibiliteit en maatwerk noodzakelijk.

2. Voorkomen van leegstand en ruimtelijke knelpunten.

Te strikte toepassing van een minimale milieucategorie kan mogelijk leiden tot leegstand en verloedering op (delen van) bedrijventerreinen waar de markt vooral vraagt om lichtere vormen van bedrijvigheid. Ook kan dit voornemen gemeenten beperken in het opvangen van lichtere en bijvoorbeeld arbeidsintensieve bedrijvigheid die in de kernen juist tot overlast kan leiden. Bijvoorbeeld op gebied van parkeren, verkeer, logistiek, BVO, etc. Daarnaast is het mengen van wonen en werken in de praktijk vaak een complexe opgave, mede door ambities rondom klimaatbestendig en duurzaam bouwen, inpandig (fiets)parkeren en inpandige afvalinzameling. Functiemenging is bovendien kostenverhogend en daarmee opbrengstverlagend voor ontwikkelaars, wat de haalbaarheid van woon-werkprojecten onder druk zet. Maatwerk zou daarom helpen, zodat gemeenten voldoende ruimte hebben om lichte bedrijvigheid niet langer in de kernen te huisvesten, maar juist te faciliteren op passende (bestaande) bedrijventerreinen.

3. Geen rem op innovatie en verduurzaming.

Nieuwe technieken en schonere bedrijfsprocessen kunnen leiden tot een lagere milieucategorie. Wanneer een minimale milieucategorie verplicht wordt, kunnen ondernemers mogelijk terughoudend worden om te verduurzamen uit angst om uiteindelijk bij groei hun plek op het terrein te verliezen of geen passende plek meer te kunnen vinden bij een uitbreidingsvraag. Dit risico op het afremmen van innovatie rondom verduurzaming vraagt om een zorgvuldige uitwerking.

4. Financiële risico's.

Het instrument kan leiden tot planschade en waardedaling van vastgoed voor eigenaren, en tot financiële (uitvoerings)lasten voor gemeenten. Wij vragen daarom aandacht voor een passende (financiële) ondersteuningsstructuur en flankerend beleid bij de verdere uitwerking en uitvoering.

5. Geen gedwongen vertrek bestaande bedrijvigheid.

Regio Holland Rijnland heeft onvoldoende schuifruimte om bestaande bedrijven elders te kunnen huisvesten. Vanwege de schaarse ruimte is het een uitdaging om nieuwe bedrijventerreinen te realiseren.

Opstellen behoefteramingen en monitoren/onderzoeken (Omgevingsprogramma p.67)

De provincie geeft aan dat zij "*Om een goed beeld te hebben en houden van vraag en aanbod aan bedrijventerreinen laat de provincie elke vier jaar een behoefteraming opstellen voor bedrijventerreinen*". Het opstellen van een behoefteraming staat ook geformuleerd in de vastgestelde Bedrijventerreinenstrategie van Regio Holland Rijnland (2024). Wij zijn hier dan ook reeds mee bezig en zien graag aansluiting van de provincie, zodat er geen dubbel werk gedaan wordt. Daarnaast zien we de zinsnede: *"Voor de regio's MRDH, Midden-Holland en Zuid-Holland Zuid zijn tot 1 juli 2026 regionale bedrijventerreinenvisies aanvaard*". Hier ontbreekt de eveneens tot 1 juli 2026 door de provincie aanvaarde bedrijventerreinenstrategie van Regio Holland Rijnland.

Naar vitale balans water, natuur en landbouw

Samenwerken aan de Groenblauwe Dooradering

Regio Holland Rijnland onderschrijft het belang van de Groenblauwe Dooradering (GBDA), zoals omschreven in beleidskeuze 5.1.1. Dit sluit onder andere aan bij de ambities van de RIA waaronder de projecten 'Groenblauw Raamwerk' en 'Benutten en versterken landschappelijke kwaliteiten'. Zoals u aangeeft behoeft het GBDA nadere uitwerking en is daarom niet meegenomen met de huidige herziening. Wij denken graag met u mee in het vervolgtraject om te komen tot een optimale GBDA in de regio en de provincie.

De provincie introduceert nu 'Groenblauwe ontwikkellijnen' als onderdeel van het groenblauwe netwerk. We zien dat deze ontwikkellijnen logische landschappelijke structuren volgen en ook de inzet rond RIA project 'Groenblauw Raamwerk'. Tegelijkertijd zien we dat de lijnen breed en abstract zijn getekend en ook vallen over huidig verstedelijk

gebied, beoogde verdichtingslocaties en ontwikkellocaties en wellicht ook toekomstige verdichtingslocaties. Hier mag het een het ander niet in de weg zitten. Wel kunnen de ontwikkelingen waar mogelijk aan de ontwikkellijnen bijdragen. Dat betekent dat niet altijd (letterlijk) voldaan kan worden aan *"het behoud en waar mogelijk bevordering van de omvang (…)"* in artikel 7.43q van de concept-verordening voor het volle werkingsgebied van deze ontwikkellijnen.

De provincie hanteert een kaart waarop 'grote groene eenheden binnen stedelijk gebied' staan. Enerzijds zien wij inconsequenties in deze laag en doet de begrenzing geen recht aan de werkelijkheid. Wij stellen voor dat de provincie de verantwoordelijkheid voor de bescherming van binnenstedelijke groeneenheden aan de gemeente laat.

Zorgvuldige afweging voor weidevogelgebieden

De zorg bij enkele gemeenten in onze regio is wat de mogelijke gevolgen zijn van een eventuele afwaardering van weidevogelgebieden naar de categorie 'kansrijk'. Dit in het belang van de grote waarde van het behoud en de schoonheid van weidevogels in onze regio. De zorg zit in het feit dat in de categorie 'kansrijk' ruimere ontwikkelmogelijkheden gelden. Het risico bestaat dan dat de ecologische kwaliteit van deze gebieden verder onder druk komt te staan. Dit verkleint naar verwachting ook de kans dat 'kansrijke weidevogelgebieden' in de toekomst opnieuw kunnen worden aangemerkt als 'belangrijke weidevogelgebieden'. Ons verzoek aan de provincie is om de zorg van deze potentiële negatieve effecten serieus te nemen en het gesprek aan te gaan met gemeenten.

Benoeming PLGDG in de Omgevingsverordening

Regio Holland Rijnland heeft met tevredenheid kennisgenomen van het feit dat in de wijziging van de Omgevingsverordening het Programma Landelijk Gebied Duurzame Greenport (PLGDG) expliciet is benoemd. Daarmee is een belangrijke wijziging doorgevoerd, namelijk de vervanging van greenportwoningen door reguliere woningbouw. Deze aanpassing sluit aan bij onze regionale ambities en draagt bij aan een evenwichtige ontwikkeling van het landelijk gebied.

Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

Prioritaire opgaven in relatie tot de ambitie op woningbouw (Omgevingsvisie p. 138 & 156)

De Provincie Zuid-Holland kiest er in haar Omgevingsbeleid voor om de onbebouwde ruimte verder te beschermen en nieuwe stedelijke ontwikkeling in principe te beperken tot locaties die al zijn gereserveerd. Tegelijkertijd legt de provincie zichzelf een stevige ambitie op: tot en met 2030 moeten 247.896 bruto woningen worden gerealiseerd, waarvan 39.050 in de regio Holland Rijnland.

Deze twee ambities zijn in strijd met elkaar. Zonder uitbreiding van de ruimtelijke en beleidsmatige mogelijkheden voor woningbouw is de provinciale woonambitie simpelweg niet haalbaar. Als woningbouw géén prioritaire opgave wordt, ontbreekt de noodzakelijke beleidsmatige ruimte om nieuwe locaties te ontwikkelen. De huidige uitzonderingsmogelijkheden voor "noodzakelijke stedelijke ontwikkeling" zijn te beperkt en creëren juist onzekerheid. Dat remt de ontwikkelpotentie in de hele regio. Zonder meer ruimte voor woningbouw zullen de doelstellingen uit de woondeal niet worden gehaald. Het is noodzakelijk dat woningbouw expliciet wordt toegevoegd als prioritaire opgave, zodat de provincie haar eigen ambities kan waarmaken.

Daarnaast is nadere duidelijkheid nodig over de ruimte die er wél is voor stedelijke functies in de onbebouwde omgeving, mits deze bijdragen aan andere prioritaire opgaven of het vitaliseren van leefgemeenschappen. Grootschalige stedelijke ontwikkeling kan namelijk nadrukkelijk méér doen dan alleen woningen realiseren. Combinaties met energievoorzieningen of andere opgaven vormen juist een concreet voorbeeld van meervoudig ruimtegebruik – een ambitie die de provincie zelf onderschrijft.

Betaalbaarheid woningbouw (Omgevingsvisie p. 137, 138 & 139)

De Provincie Zuid-Holland heeft aangegeven voorzichtig te willen omgaan met het vooruitlopen op het wetsvoorstel Wet versterking regie volkshuisvesting, met name over het onderdeel betaalbaarheid. Op het moment van dit schrijven is er nog onvoldoende duidelijk hoe de Wet versterking regie er precies uit komt te zien en wanneer deze zal ingaan.

In het ontwerp-Omgevingsbeleid wordt momenteel voorgesteld om in het regionaal woningbouwprogramma uit te gaan om één derde (33%) sociale woningbouw te realiseren, bij een gemeentelijke programmering van minder dan 27% in de sociale voorraad. In de Regionale Woondeal 2023 wordt echter uitgegaan van 30% sociale huurwoningen binnen de totale woningbouwproductie. Dit is ook verwerkt in het voorstel van de Wet versterking regie. Deze norm zou dan gelden op regionaal en provinciaal niveau. Om die reden pleiten we de reeds gemaakte afspraken na te leven. Het is zeer onwenselijk dat er op verschillende overheidslagen verschillende percentages sociale huurwoningen gehanteerd worden. Temeer omdat in 2023 de Regionale Woondeal is ondertekend waarbij alle gemeentes zich hebben gecommitteerd aan toegroeien naar 30% sociale huurwoningen in de programmering. Gemeentes hebben hiervoor groeipadpaden opgesteld. Het tussentijds aanpassen van percentages brengt onduidelijkheid met zich mee. Daarnaast zorgt het voor inconsistente cijfers tussen rijk, provincie en regio, en maakt de uitvoering van de woningbouwopgave mogelijk minder haalbaar. Betreffende de groeipadpaden is het wenselijk dat een vastgesteld groeipadplan door GS het primaire referentiekader is en blijft voor de beoordeling van toekomstige plannen en programmering.

In de Provinciale Omgevingsvisie staat vermeld dat het regionale uitgangspunt is dat programmeren tot 130% mogelijk is. In de praktijk wordt geconstateerd dat deze bovengrens onvoldoende ruimte laat voor gemeenten met beperkte binnenstedelijke capaciteit en een grotere afhankelijkheid van kleinschalige uitbreidingslocaties. Individuele projecten kunnen gevoelig zijn voor vertraging door factoren die buiten gemeentelijke invloed liggen. Hierdoor ontstaat het risico dat stagnatie op één locatie de totale regionale voortgang beïnvloedt. Wij stellen voor de grens van 130% los te laten en gemeentes de mogelijkheid te bieden voldoende planruimte te behouden om realistische doorlooptijden, fasering en vertraging door externe factoren op te vangen en een evenwichtige programmering te borgen.

Definitie sociale huur (Omgevingsvisie p. 140)

In de Provinciale Omgevingsvisie staat vermeld dat een sociale huurwoning moet voldoen aan bepaalde voorwaarden, waaronder de bepaling dat deze *"(…) verhuurd wordt via een woonruimteverdeelsysteem*." Als regio willen wij aangeven dat er ook andere partijen dan woningcorporaties actief zijn die sociale huurwoningen verhuren, maar niet zijn aangesloten bij een woonruimteverdeelsysteem. Daarnaast is het op dit moment onduidelijk welke definitie de provincie hanteert voor het begrip woonruimteverdeelsysteem.

In Regio Holland Rijnland komen verschillende situaties voor die niet binnen deze definitie van sociale huur vallen, maar waarbij wel sprake is van het verhuren van sociale huurwoningen. Zo zijn er particuliere verhuurders die vóór 2024 sociale huurwoningen hebben opgeleverd en niet verplicht zijn deze via het woonruimteverdeelsysteem aan te bieden. Ook kent bijvoorbeeld de gemeente Leiden diverse andere verhuurders, zoals DUWO, SHWJ en verschillende stichtingen (waaronder Stichting Boerhaave en zorg gerelateerde stichtingen), die ook sociale huurwoningen verhuren buiten het woonruimteverdeelsysteem om. Wij stellen dan ook voor om het criterium *verhuur via een woonruimteverdeelsysteem* niet op te nemen in de definitie van een sociale huurwoning.

Binnenstedelijke verdichting (Omgevingsvisie p. 158)

De Provincie geeft aan bij binnenstedelijke verdichting te willen sturen op het bouwen in hogere woondichtheden, met een ondergrens van minimaal 33 woningen per hectare. De gemeente heeft de taak gekregen om woningen te bouwen die aansluiten bij de lokale behoefte en die bijdragen aan de leefbaarheid. Het stellen van een ondergrens voor binnenstedelijke biedt weinig ruimte voor maatwerk en houdt onvoldoende rekening met lokale omstandigheden. Daarom verzoeken wij u geen vaste ondergrens te hanteren voor binnenstedelijke verdichting, en gemeenten de ruimte te bieden voor een eigen afweging voor de binnenstedelijke ontwikkeling. De focus dient hierbij te liggen op de leefbaarheid van de dorpen of kernen en de gewenste ruimtelijke kwaliteit. Binnen onze regio zijn momenteel voldoende woningen opgenomen in de programmering. Daarnaast horen we graag in hoeverre deze nieuwe toevoeging rekening houdt met maatwerk (bijv. vanwege de draagkracht van bodemdaling, of identiteit en kwaliteiten van een dorp).

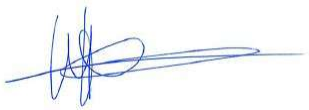
Tot slot

We zijn graag een samenwerkingspartner voor de provincie als het gaat om ruimtelijke opgaven en willen graag bijdragen aan de verdere ontwikkeling van deze veelzijdige en sterke provincie Zuid-Holland. Een goede samenwerking met de regio draagt bij aan een vloeiend samenspel tussen lokale en provinciale overheidslagen. Graag organiseren wij hiervoor een ontmoeting tussen het Dagelijks Bestuur van Regio Holland Rijnland en Gedeputeerde Staten van Provincie Zuid-Holland.

Hoogachtend,

het Dagelijks Bestuur
Regio Holland Rijnland,

de interim secretaris-directeur,

M. van den Hende

de voorzitter,

P.J. Heijkoop